

Professor dr. juris Ståle Eskeland
Professor Dahls gate 47
0367 Oslo
Tlf. privat: 21 907504
Tlf. kontor: 22 859443
Mobil: 95797532
Epost: stale.eskeland@jus.uio.no

30. januar 2006

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker
Postboks 8026 Dep.
0030 Oslo

Torgersen-saken: Anmodning fra kommisjonen om at Torgersen avgir hårprøve

1. Innledning

Jeg viser til Gjenopptakelseskommisjonens brev av 17. januar 2006 der det anmodes om å innhente samtykke fra Torgersen til å avgi hårprøve. Brevet er stilet både til advokat Erling Moss og undertegnede. Vi er enige om at jeg skal svare på vegne av begge.

Kommisjonen anmoder om at svaret begrunnes. Vi forstår kommisjonens behov for å bli kjent med Torgersens begrunnelse. Vi vil derfor gjerne imøtekomme anmodningen. Det er nødvendig å gi et forholdsvis omfattende svar, noe kommisjonen vil forstå når den har lest nedenstående.

Torgersen vet bedre enn noen annen at han er uskyldig. Også vi vet at han er uskyldig. Vi vet det fordi det er den eneste konklusjon som det er mulig å trekke på grunnlag av den fullstendige gjennomgang av bevisene som vi har lagt fram: Ingen bevis knytter Torgersen til saken og flere bevis utelukker at han kan være gjerningspersonen.

Torgersens problem er nå at påtalemyndigheten fremdeles hevder at han er skyldig, til tross for at det nå er klart for enhver som setter seg grundig inn i saken, at han er uskyldig. Statsadvokat Katteland's uttalelse av 2. desember 2005 viser at påtalemyndigheten ikke har noe som helst grunnlag for å påstå at Torgersen er skyldig.

I mitt brev til kommisjonen av 16. januar 2006 kommenterte jeg ikke det Katteland skriver om hår (Katteland's uttalelse s. 83-84). Men det er nødvendig å si litt om det her. I gjenopptakelsessaken i 1997 – 2001 la både lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg til grunn at det forhold at Torgersen ikke hadde samtykket i å avgi hårprøve er et forhold som ikke har bevismessig betydning i gjenopptakelsessaken. På dette punkt er hun enig med lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg (s. 84, hvor hun ”*slutter seg til*” vurderingen i lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg). Katteland skriver likevel nær det motsatte noe lenger ute i sin uttalelse (s. 107):

”Etter påtalemyndighetens oppfatning må hans vegring på dette punkt bli et moment i vurderingen i straffeprosesslovens § 392 annet ledd. Kommisjonen må vurdere hvorvidt nærmere undersøkelser av hårbeslaget opp mot hårprøve fra Torgersen har noen interesse.”

Katteland sår på denne måten en mistanke om at Torgersen kan ha noe å skjule. Det er ikke tilfelle, hvilket vil fremgå nedenfor.

2. Torgersen avga hårprøve i 1958

Torgersen sier selv at han avga hårprøve (hodehår og kjønns hår) i 1958 på Møllergata 19 hvor han satt varetektsfengslet. Så vidt han kan huske nå deltok diakon (?) Lund, fengselsbetjent Sletner og to personer i hvite frakker. Torgersen tror at den ene kan han vært prosekutor Jon Lundevall, Rettsmedisinsk institutt, men han er ikke sikker. Spesialetterforsker Rita Jeppesen, som arbeidet for statsadvokat Frønsdal i 1999-2000, prøvde å få dette bekreftet, men måtte resignere fordi de angjeldende personer er døde. Torgersen fikk muntlig beskjed om dette fra Jeppesen.

Påtalemyndigheten hevder at Torgersen lyver når han sier at han avga hårprøve i 1958 (Katteland s. 107). Grunnlaget for denne påstanden er at det ikke finnes noen skriftlig rapport om at han avga hårprøve. Dette er en feiltolkning av det vi vet. Jeg skal forklare hvorfor:

Det må ha vært åpenbart for politiet i 1957-58 at hår funnet på Rigmor Johnsen kunne være et viktig bevis. Skulle det vise seg å være Torgersens hår, ville det vært et meget tungtveiende bevis mot ham.

Det var derfor å vente at Torgersen ville bli bedt om å avgi hårprøve, noe han også ble:

Torgersen fikk oppfordring om å avgi hårprøve i politiavhør 17. desember 1957, og under den rettslige forundersøkelsen 18. februar 1958. Det fremgår av politiets logg 29. mai 1958 at han da var villig til å avgi hårprøve, men det var betinget av at han først fikk snakke med sin forsvarer.¹ Noe mer fremgår ikke av sakens dokumenter, se nærmere Borgarting lagmannsretts kjennelse av 18. august 2000 s. 31, gjengitt i Kattelands uttalelse s. 83. Det fremgår altså ikke at han senere skulle ha ombestemt seg. At politiet ikke sørget for at han fikk rådføre seg med sin forsvarer om dette for politiet meget viktige spørsmålet, kan man se bort fra.

Dette underbygger at Torgersen avga hårprøve. Det fremgår av politiets logg at Lundevall den 30. mai 1958 ble brakt et *”glass inneholdende hår funnet på Rigmors kåpe ... for undersøkelse”*.² Formålet med dette var naturligvis at han skulle sammenligne disse hårene med Torgersens hår. Men det finnes ingen rapport om at det ble gjort. Dette er det bare mulig å forklare dersom sammenligningen ikke knyttet Torgersen til drapet. I motsatt fall ville jo påtalemyndigheten ha brukt det som bevis mot Torgersen.

Det er likevel merkverdig at det ikke skulle foreligge en rapport om analysen. Krav til dokumentasjon tilsier at dette skulle vært gjort som en ren rutinesak. Faktum er imidlertid at det ikke var rutine å skrive rapporter om funn som ikke knyttet Torgersen til drapet. Det fremgår av statsadvokat Dorenfeldts omfattende redegjørelse for bevisene av 17. desember 1958:

”Kriminallaboratoriet skriver ikke rapporter om negative undersøkelser i de mange tilfeller hvor et negativt resultat verken gjør fra eller til” (Mappe I s. 33) og at *[politiet ikke] skrev rapport om hver enkelt undersøkelse”* (Mappe I s. 35).

”Negative funn” må her bety funn som ikke knyttet Torgersen til drapet (og kanskje også funn som ga støtte for at han ikke var gjerningspersonen). Det er jo det som må ha vært resultatet av sammenligningen mellom Torgersens hår og håret på Rigmor Johnsens kåpe.

---

¹ Kopi av den aktuelle siden i loggen vedlegges i kopi, vedlegg 1.

² Kopi av den aktuelle siden i loggen vedlegges i kopi, vedlegg 2.

Vi vet at det ikke ble skrevet rapporter om bevis som Torgersen selv ikke hadde rådighet over. Det gjelder for eksempel undersøkelser av sykkelpedalene, som ikke kan ha hatt spor av avføring eller slam, noe det var grunn til å vente dersom Torgersen var gjerningspersonen. Det gjelder også de fire fibrene som ble funnet under Rigmor Johnsens høyre langfingernegl (langfingerfibrene), se nedenfor. Noe grunnlag for å tolke det forhold at det ikke foreligger rapport om hårprøvene dithen at det skyldes at Torgersen nektet å avgi hårprøve, er det derfor ikke.

Vi vet at det ble tatt prøver av Rigmor Johnsens hodehår og kjønns hår. Det fremgår bl.a. av rapport fra Lundevall av 25. januar 1958 (Mappe II s. 17-18). Her sammenlignet han hår funnet på Torgersens klær med hodehår og kjønns hår fra Rigmor Johnsen. (På dette tidspunkt hadde ikke Torgersen avgitt hårprøve). Konklusjonen var negativ.

Det foreligger ingen rapport om at hår funnet på Torgersens klær ble sammenlignet med hår fra Rigmor Johnsens kåpe, som altså Lundevall fikk overlevert 30. mai 1957. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at en slik sammenligning ikke ble foretatt.

Sammenligningen mellom Torgersens hår og hårene fra Rigmor Johnsens kåpe ga antakelig samme resultat som professor Per Holck kom til da han undersøkte hårene som nå er oppbevart på Rettsmedisinsk institutt. Fargen på hårene fra kåpen og hårene til Torgersen stemmer ikke overens (*Bevisene i Torgersen-saken* s. 387).

Lundevall forklarte seg under hovedforhandlingen den 3., 4. og 11. juni 1958 (Rettsboken fra hovedforhandlingen s. 7, 10 og 31). Teknisk leder ved Kriminalpolitisen, ingeniør Sim Wolff, og kjemisk tekniker ved Kriminalpolitisen, Simon Olaus Johansen, forklarte seg under hovedforhandlingen 10. juni 1958 (Rettsboken fra hovedforhandlingen s. 26 og s. 27). Det står i rettsboken at det ble ”forevist klær tilhørende Rigmor Johnsen samt innhold funnet i hennes lommer” (s. 27). Det står ingenting i avisreferatene fra hovedforhandlingen om at det ble anført at Torgersen skulle ha nektet å avgi hårprøve. Det må være en temmelig sikkert at dersom Lundevall, Wolff eller Johansen hadde blitt hindret i å gjennomføre de undersøkelser som hår på Rigmor Johnsens kåpe ga sterk foranledning til, ville de ha sagt det og det ville ha blitt referert i pressen. Og – ikke minst – man må regne med som sikkert at Dorenfeldt ville ha brukt det mot Torgersen. Det står imidlertid ingenting om dette i avisreferatene i tilknytning til avhørene av Lundevall, Wolff og Johansen.

Heller ikke av avisreferatene fra Dorenfeldts prosedyre den 12. og 13. juni 1958 inneholder ett ord om at Torgersen skulle ha nektet å avgi hårprøve. Endelig står

det ikke ett ord om det i Dorenfeldts grundige notat av 17. desember 1958. Det er heller ikke nevnt i lagmann Lundes underskrevne utkast til beslutning om å forkaste Torgersens begjæring om gjenopptakelse (1959).

Jeg minner om at spørsmålet om Torgersen skulle avgi hårprøve ifølge politiets logg var oppe så sent som 29. mai 1958, bare fire dager før hovedforhandlingen startet. Påtalemyndigheten ville ikke ha glemt det dersom Torgersen hadde nektet å avgi hårprøve så tett opp til hovedforhandlingen.

Spørsmålet om Torgersen hadde nektet å avgi hårprøve var heller ikke oppe i gjenopptakelsessaken i 1973-76. Det var først da hårene på Rettsmedisinsk institutt ble oppdaget under gjenopptakelsessaken i 1997-2001 at daværende statsadvokat Frønsdal forlangte at Torgersen skulle avgi ny hårprøve. Da Torgersen ikke samtykket i å avgi hårprøve, ble det brukt mot ham av påtalemyndigheten. Både Borgarting lagmannsrett (2000) og Høyesteretts kjæremålsutvalg (2001) uttalte at det var uten betydning i for gjenopptakelsesspørsmålet, noe som åpenbart er riktig. Det bryr ikke Kattelands seg om.

I 1973 kom Michael Grundt Spangs bok *Torgersen-saken*, der han analyserer bevisene i Torgersen-saken. Grundt Spangs konklusjon var at påtalemyndigheten hadde fremlagt overveldende bevis for at Torgersen var skyldig. Når det gjaldt spørsmålet om hår knyttet Torgersen til drapet, skrev Grundt Spang (s. 58):³

”Noen hårstrå, funnet på den dodes klær, kunne heller ikke tilbakeføres til Torgersen.”

Dette utsagnet forutsetter at Torgersen hadde avgitt hårprøve. Spørsmålet er derfor om dette er noe Grundt Spang har tatt ut av luften eller om han faktisk visste at Torgersen hadde avgitt hårprøve. I utgangspunktet er det ingen grunn til å tro at Grundt Spang skulle finne på noe slikt eller skrive det i ren vanvare, særlig fordi det ikke understøttet hans egen konklusjon om Torgersen.

I tillegg kommer at det Grundt Spang skrev var kvalitetssikret så godt det lot seg gjøre av andre enn Grundt Spang selv:

I bokens forord, kalt Forleggerens forord, beskriver Henrik Groth en del av de mange aksjoner som ble igangsatt tidlig på 1970-tallet for å få saken gjenopptatt, bl.a. Jens Bjørneboes meget intense engasjement. Groth fortsetter:

---

³ En kopi av s. 58 vedlegges som vedlegg 3.

”Mange måtte likevel spørre seg selv: var det fremdeles den ulykkelige Torgersen som var hovedpersonen for de bevegde sinn og hjerter, eller var det nå snarere Riksadvokaten, rettsvesenet og hele det norske samfunn? Under denne alvorlige situasjon dukket en tanke opp hos forfatteren av denne bok:

Lar det seg gjøre å gi publikum en dokumentarisk fremstilling av selve Torgersen-saken? Og kan dette gjøres på en så tillitvekkende måte, at spørsmålet om Torgersens skyld iallfall blir adskilt fra de øvrige problemer som er tatt opp med utgangspunkt i saken? For forleggeren lå det nær å leve opp til sitt yrkesideal: å dekke de hvite flekker på kartet, og forsyne almenheten med manglende kunnskapsstoff i bokform.”

Det fremgår av forordet at Michael Grundt Spang ”med Riksadvokatens samtykke” fikk overlevert et komplett kopisett av sakens dokumenter. På dette tidspunkt var Dorenfeldt blitt riksadvokat (Dorenfeldt var riksadvokat 1968 – 1979). Det fremgår av boken at den også bygde på avisreferater. Vi må også anta at Grundt Spang, som var en erfaren kriminalreporter med et bredt kontaktnett, snakket med personer som hadde hatt med saken å gjøre i 1957-58. Det er neppe noen dristig antakelse at han også snakket med representanter for politiet og påtalemyndigheten.

Det står videre i forordet (vår understrekning):

”Boken faller naturlig i to deler: først den nakne dokumentasjon, deretter en vurdering av de argumenter som er brukt under aksjonen for sakens gjenopptagelse.

I forståelse med Michael Grundt Spang ønsket forlaget å fremskaffe en garanti for at utvalget av gjengitte dokumenter var så objektivt og nøytralt som mulig, og især at intet dokument av betydning, som kunne tale til Torgersens fordel, var utelatt eller ”glemt”.

Professor, dr. juris Johs. Andenæs erklærte seg villig til å foreta en slik kontroll. Hans uttalelse gjengis her in extenso:

”Etter forlagets anmodning har jeg gjennomgått Grundt Spangs manuskript og sammenholdt det med dokumentene i Torgersen-saken, som jeg har hatt til disposisjon i fotokopi.

Jeg kan bekrefte at Grundt Spangs fremstilling nøye stemmer med det som fremgår av dokumentene. Gjengivelsen av de meget omfattende dokumenter er selvsagt ikke fullstendig, men så vidt jeg kan bedømme har Grundt Spang gjort et skjønnsomt utdrag hvor ikke noe vesentlig moment er blitt utelatt”.”

En mer grundig kontroll av grunnlagsmaterialet i en bok om en omstridt drapssak skal man lete lenge etter. Det må også av denne grunn anses som sikkert at Grundt Spang hadde dekning for sitt utsagn som forutsatte Torgersen hadde avgitt hårprøve.

Jeg var kjent med Grundt Spangs utsagn da jeg skrev utredningen *Bevisene i Torgersen-saken* i 2005, men jeg fant det i den forbindelse ikke nødvendig å ta dette med.

Sett under ett foreligger det fullgodt bevis for at Torgersen snakker sant når han sier at han avga hårprøve i 1958. Kattelands har neppe vært klar over det Grundt Spang skrev og andre forhold omkring hårprøver. Det kan heller ikke Borgarting lagmannsrett ha vært i 2000 eller Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001.

3. Torgersen har ingen tillit til politiet og påtalemyndigheten i denne saken

Gjenopptakelseskommisjonens anmodning om at Torgersen nå skal avgi hårprøve, må bygge på en forutsetning om at Torgersen har grunn til å ha tillit til politiet og påtalemyndigheten.

Torgersen har ingen tillit til politiet eller påtalemyndigheten, verken de som behandlet saken i 1957-58 eller de som senere har behandlet den.

Han har heller ingen tillit til Oslo statsadvokatembeter i dag. Mistilliten er naturlig nok ikke svekket etter Kattelands uttalelse av 2. desember 2005. Enhver som leser utredningen *Bevisene i Torgersen-saken* og Kattelands uttalelse av 2. desember 2005, vil forstå at Torgersen har gode grunner for sin mistillit. I denne saken er jeg imidlertid redd for at man ikke kan være tydelig nok. Jeg skal derfor nevne noen grunner som er årsak til Torgersens mistillit (utover det forhold at han er etterforsket, tiltalt og dømt for et drap han ikke har begått).

(1) Fire fibre som ble funnet under Rigmor Johnsens langfingernegl (langfingerfibrene) er sporløst forsvunnet. Ifølge obduksjonsrapporten ble de sikret og oversendt Kriminallaboratoriet, altså politiet. Politiet må ha forstått at dette var et meget viktig bevis, nærmest enten fellende eller frifinnende for Torgersen isolert sett. Det finnes imidlertid ingen rapport om dem. Der er meningsløst å legge til grunn at de ikke ble analysert. Vi kan gå ut fra som sikkert at det ikke var fibre fra Torgersens klær. Teoretisk kan det ha vært fibre fra Rigmor Johnsens klær. Det vet vi ikke, fordi analyseresultatet ble underslått. Se nærmere *Bevisene i Torgersen-saken* s. 384.

(2) Bevis har vært manipulert. Det gjelder avføringsbeviset, se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 208 - 212. Det er også grunn til tro at den ene fyrstikkesken som Torgersen hadde på seg da han ble arrestert senere ble påført flere ripemerker enn de som opprinnelig var der. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 388 – 389.

(3) Følgende vitner som ifølge politiforklaringene hadde forklart seg eller kunne komme til å forklare seg til fordel for Torgersen ble ikke ført: Alf Brandsdal, Ruth Klausen, Ragna Noreng, Gerd Kristiansen, Asbjørn Gulseth, Eilif Støleggen og Juul William Sørensen. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 540 (oppsummert).

(4) Politiforklaringer fra Ruth Klausen og Ragna Noreng, som forklarte at Gerd Kristiansen overfor dem hadde forklart at hun hadde vært sammen med Torgersen, ble underslått. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 476 – 479.

(5) Like etter pågripelsen, den 7. desember kl. 02.50, fortalte Torgersen til politiet at han skulle møte den kvinnen han hadde vært sammen med drapsnatten – Gerd – neste kveld på Teatersalen (*Bevisene i Torgersen-saken* s. 486). Påtalemyndigheten unnlot å forsøke å finne kvinnen ved å oppsøke stedet. Hadde de truffet henne, ville det gitt Torgersen et sikkert alibi. I stedet ble hun etterlyst gjennom avisene, samtidig med at Torgersens navn og bilde ble offentliggjort. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 472. Det reduserte sjansene betydelig for at hun skulle melde seg. Hun meldte seg da heller ikke, noe påtalemyndigheten deretter brukte som bevis for at hun ikke eksisterte. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 482.

(6) Påtalemyndigheten førte vitnet Gerd Berg, til tross for at påtalemyndigheten på forhånd må ha visst at hun ikke var den Gerd som Torgersen hevdet han hadde vært sammen med. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 480-485.

(7) Påtalemyndigheten førte vitnet Ørnulf Bergersen til tross for at den måtte forstå at han var et meget lite troverdig vitne. Påtalemyndigheten gjorde ingenting for å få bekreftet eller avkreftet hans vitneutsagn. I ettertid vet vi at Bergersen løy på flere punkter. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 297 – 298 (oppsummert).

(8) Påtalemyndigheten unnlot å analysere det faktum at Rigmor Johnsens blod inneholdt 0,20 promille alkohol, med sikte på å fastslå drapstidspunktet, til tross for at en tilbakeregning ville vært meget enkelt, også i 1958. I ettertid vet vi at alkoholanalyser viser at drapstidspunktet ikke kan ha vært senest kl. 23.30, - som drapsteorien og den fellende dommen bygger på - men senere. Hadde

påtalemyndigheten gjennomført en analyse av drapstidspunkter ut fra Rigmor Johnsens alkoholkonsentrasjon i blodet, ville det ha gitt Torgersen alibi. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 396 – 410.

(9) Påtalemyndigheten unnlot å etterforske beboerne i Skippergata 6b, til tross for at de både ut fra alminnelige erfaringer og konkrete opplysninger i saken (bl.a. funnet av den ubeskadigete kåpen til Rigmor Johnsen) burde vært etterforsket.

(10) Påtalemyndigheten påsto at Torgersens mor og søster forklarte seg usant, til tross for at det ikke er noe ved deres forklaringer, eller Torgersens egne forklaringer avgitt under etterforskningen, som tilsier at de gjorde det. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 485 – 486 (oppsummert).

(11) Da Torgersen i 1997 for tredje gang begjærte saken gjenopptatt ble det igangsatt ny etterforskning av daværende statsadvokat Lars Frønsdal. Spesialetterforsker Rita Jeppesen arbeidet mer eller mindre heltid for Frønsdal. Vitner fra 1958, Svein Erik Johnsen og Robert Halvorsen ble avhørt på nytt i 1999. Deres nye forklaringer, - 40 år senere - som på noen punkter avvok fra deres forklaringer i 1958, ble nå lagt til grunn av Frønsdal som bevis for at Torgersen er skyldig. Frønsdal påsto også - på grunnlag av en tannavstøpning fra 1960 (Zalgen) som Torgersen selv frivillig ga fra seg - at Torgersen hadde filt tennene sine. Heller ikke denne påstanden hadde han saklig grunnlag for. Frønsdal uttalte til Dagsavisen i 1999 at han aldri hadde tenkt tanken at Torgersen kunne være uskyldig. Se *Bevisene i Torgersen-saken* s. 86.

(12) Da utredningen *Avføringsbeviset 1957 – 2004* ble framlagt, uttalte statsadvokat Harald Strand, som hadde etterfulgt Frønsdal da saken var oppe i Høyesteretts kjæremålsutvalg i 2001, til Aftenposten at utredningen ikke inneholdt noe nytt, til tross for at han ikke hadde lest utredningen.

(13) Vesentlig bevismateriale som var i politiets varetekt er forsvunnet. Politiet kan ikke redegjøre for når og hvordan det skjedde. Det er bare en tilfeldighet at det på Rettsmedisinsk institutt fremdeles finnes hår som angivelig er fra Rigmor Johnsens kåpe. Det blir nå misbrukt for å mistenkeliggjøre Torgersen.

(14) Kattelands uttalelse av 2. desember 2005 er uetterrettelig på alle vesentlige punkter. Den er også uetterrettelig når det gjelder hår.

(15) I Kattelands uttalelse beskrives Torgersen med sterkt negative karakteristikk hentet fra den psykiatriske erklæringen i 1958. Disse brukes nå som argument for at han er skyldig, til tross for at Torgersen har vært på frifot i over 30 år med plettfritt rulleblad.

(16) Katteland beskylder Torgersen for at han ikke vil samarbeide (s. 107). Det er feil at Torgersen ikke har samarbeidet eller at han ikke vil samarbeide. Han samarbeidet i 1957-58, bl.a. ved å avgi en rekke forklaringer, tannavtrykk, blodprøver, negleavskrap og hårprøver. Han forklarte seg også for spesialletterforsker Rita Jeppesen i 1999 og ga frivillig fra seg Zalgen-avstøpningen i 2000, for å nevne noe.

Etter alle de overgrep Torgersen har vært utsatt for siden 1957 og fram til i dag, beskylder Katteland Torgersen for å nekte å samarbeide når han ikke nå vil avgi en ny hårprøve. Det er å snu saken på hodet. Katteland har åpenbart ikke forstått at Torgersen har meget gode grunner til å være skeptisk overfor påtalemyndigheten. Hun burde respektere at Torgersen benytter seg av sin rett til ikke å samtykke i å avgi hårprøve og erkjenne at det er uten betydning i gjenopptakelsessaken. I stedet mistenkeliggjør hun ham, også av denne grunn.

4. Torgersen kan ikke ta for gitt at hårene på Rettsmedisinsk institutt opprinnelig ble funnet på Rigmor Johnsens kåpe

Dersom Torgersen kunne være 100% sikker på at hårene på Rettsmedisinsk institutt virkelig er hår som ble funnet på Rigmor Johnsens kåpe i 1958, ville Torgersen også ha visst, før hårene ble sammenlignet med hans egne hår, at sammenligningen ville vise at hårene på kåpen ikke er hans. I så fall ville vi ha anbefalt ham å avgi hårprøve nå, til tross for at det ikke ville ha noen bevismessig betydning. Det ville ha styrket avgjørelsens legitimitet, som kommisjonen skriver i sitt brev.

I en sak som denne må legitimitetshensynet ha vekt. Torgersen er imidlertid redd for at hårene på Rettsmedisinsk institutt, som er merket "*KL 1170/57. Hår funnet på h. underarm avdødes kåpe*" er hans egne hår. Dette kan ha skjedd ved at Torgersens hår er blitt feilmerket slik at det framstår som om de kommer fra Rigmor Johnsens kåpe. Hans egne hår som han avga i 1958 er forsvunnet.

Det er to hovedgrunner til at Torgersen frykter at det kan ha skjedd en feilmerking (forbyttning eller manipulering). For det første avga Torgersen hårprøve i 1958 (se ovenfor). Dermed ble det mulig å feilmerke hårene. For det andre kjenner vi ikke historien til hårene på Rettsmedisinsk institutt. Vi vet ikke hvilke muligheter politiet eller andre har hatt til å forveksle eller manipulere. Det eneste vi vet er at de må være kommet til Rettsmedisinsk institutt fra politiet.

For sikkerhets skyld presiserer vi: Vi vet ikke om hårene på Rettsmedisinsk institutt er forvekslet eller manipulert. Vi har ingen konkrete opplysninger eller mistanker knyttet til behandlingen av hårene gjennom snart 50 år. Vi vet ikke noe om hvordan hårene har vært behandlet. Det vet neppe noen andre heller.

5. Den bevismessige konsekvens av at Torgersen ikke avgir hårprøve

Den bevismessige situasjonen for så vidt gjelder hår er at ingen hår knytter Torgersen til drapet. Dette må kommisjonen legge til grunn.

Torgersen har ikke plikt til å avgi hårprøve (og heller ingen plikt til å begrunne hvorfor han ikke samtykker).

For ordens skyld føyer vi til at kommisjonen selvsagt ikke kan legge vekt på, i Torgersens disfavør, at han benytter seg av sin rett til ikke å avgi hårprøve. Dette ble også uttrykkelig uttalt i forrige gjenopptakelsessak. (Se kjennelsene i lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg, omtalt ovenfor).

Problemstillingen for Torgersen er:

1. Har Torgersen grunn til å tro at avgivelse av hårprøve nå vil få påtalemyndigheten til å endre oppfatning?
2. Har Torgersen grunn til å tro at avgivelse av hårprøve nå vil styrke hans sak i Gjenopptakelseskommisjonen?

En sammenligning mellom Torgersens hår og hårene på Rettsmedisinsk institutt kan få to utfall med tilhørende tolkninger:

- a. Hårene på Rettsmedisinsk institutt stammer ikke fra Torgersen. Det man da kan si er at hårene ikke knytter Torgersen til drapet. Bevissituasjonen vil da være den samme som i dag: Ingen hår knytter Torgersen til drapet. Torgersen har ingen grunn til å tro at dette vil endre påtalemyndighetens oppfatning om at han er skyldig.
- b. Hårene på Rettsmedisinsk institutt stammer fra Torgersen. Torgersen vet, fordi han vet at han er uskyldig, at hårene på Rettsmedisinsk institutt i så fall opprinnelig ikke kan ha vært på Rigmor Johnsens kåpe. Påtalemyndigheten vil selvsagt hevde at hårene på Rettsmedisinsk institutt er et avgjørende bevis for at han er skyldig.

Torgersen kan ikke vite hvilken bevismessig betydning

Gjenopptakelseskommissjonen vil tillegge det, dersom en sammenligning skulle konkludere med at hårene på Rettsmedisinsk institutt er Torgersens hår.

Torgersen tror, fordi han har tillit til kommisjonen, at kommisjonen ikke vil la et slikt funn overstyre alle andre bevis som foreligger i saken og som viser at han med sikkerhet er uskyldig. Men han kan ikke vite det helt sikkert. Under disse omstendigheter ville det være helt irrasjonelt dersom han nå samtykker i å avgi hårprøve.

6. Konklusjon

Jeg har drøftet spørsmålet om samtykke til å avgi hårprøve med Torgersen. Han samtykker ikke, av de grunner som det er redegjort for ovenfor.

Gjenopptakelseskommissjonen må legge til grunn at ingen hår knytter Torgersen til drapet.

Jeg tilføyer at fornyet hårundersøkelse er et blindspor som først Frønsdal, og nå Katteland, trekker fram for å avlede oppmerksomheten om sakens vesentlige sider.

Med vennlig hilsen

Ståle Eskeland

3 vedlegg

Brevet med 3 vedlegg i 9 eksemplarer

Gjenpart med 3 vedlegg:

Fredrik Fasting Torgersen
Advokat Erling Moss
Oslo statsadvokatembeter